

Aspecte importante cu privire la documentarea și evaluarea programelor destinate agresorilor familiari de sex masculin

Version 1.1

NOTĂ PRELIMINARĂ

Prezentul document este mai degrabă o culegere de aspecte importante cu privire la documentarea și evaluarea lucrului cu agresorii familiari decât niște linii directoare structurate. El a fost elaborat în calitate de document de lucru a proiectului “Lucrul cu autorii violenței domestice în Europe”, desfășurat în cadrul programului Daphne II al Comisiei Europene în perioada 2006 - 2008. Proiectul are scopul de a încuraja programele să fundamenteze și / sau să amelioreze activitatea lor de documentare și evaluare.

Documentul este divizat în cinci secțiuni. Primele două secțiuni cu caracter general, unde sunt prezentate scopul și unele principii de bază ale procesului de documentare, sunt urmate de descrierea detaliată a aspectelor importante ale documentării și evaluării cu referință la cele trei etape specifice programelor destinate agresorilor: admiterea, tratamentul și etapa rezultatelor.

IMPORTANTĂ DOCUMENTĂRII

Furnizorii de servicii destinate agresorilor familiari de sex masculin își asumă responsabilitatea etică față de victime (femei și copii), față de societate, față de sponsori și față de beneficiarii lor precum că programul lor contribuie la evitarea perpetuării violenței împotriva femeilor. Procesul de documentare a activității cu agresorii constituie punctul de plecare pentru asigurarea calității și reprezentarea procesului de lucru, pentru evaluarea riscului și planificarea protecției, pentru măsurarea rezultatelor și dezvoltarea programului și contribuie la garantarea responsabilității și a transparenței. În câteva cuvinte, a documenta activitatea desfășurată cu agresorii familiari înseamnă a descrie în mod sistematic persoanele cu care lucrezi, modalitățile de lucru cu ele și rezultatele obținute. Fiecare program trebuie să decidă în ce măsură urmează să-și documenteze activitatea. Faptul respectiv este în primul rând în funcție de scopul documentării și, de asemenea, de cerințele înaintate de sponsori și de standardele profesionale precum și de resursele disponibile. Vă sfătuim să ținem cont de următoarele aspecte ale documentării care corespund unor scopuri întrucâtva diferite:

Documentarea stă la baza majorității măsurilor de asigurare a calității. Ea ajută facilitatorii să oglindească procesul de lucru și să urmărească schimbările intervenite în comportamentul și atitudinile beneficiarului. Ea facilitează de asemenea comunicarea cu beneficiarul referitor la progresele sale, de ex. în timpul etapei de evaluare. Documentarea este un element necesar în vederea cooperării inter-instituționale, de ex. coordonarea tuturor instituțiilor care sunt implicate în activitatea de intervenție privind fiecare caz în parte. Ea ajută facilitatorii să elaboreze planuri de tratament specifice în conformitate cu informațiile culese la etapa de admitere și să le adapteze pe parcursul desfășurării programului.

Analiza informației documentate, colectate la etapa de admitere și în procesul de lucru, contribuie la identificarea riscurilor de violență din viitor și ajută la asistența victimelor în timpul planificării protecției.

Obiectivul măsurării rezultatelor constă în a controla realizarea scopurilor programului (în special în ceea ce privește reducerea violenței și sporirea nivelului de protecție a victimei). Documentarea comportamentului și a atitudinilor beneficiarului pe parcursul diferitelor etape ale programului (admitere, desfășurare etc.) și compararea acestora ajută la identificarea și confirmarea schimbărilor intervenite în comportamentul și atitudinile beneficiarului la finalizarea programului. Documentarea contribuie de asemenea la perfecționarea activității programelor, constatând neajunsurile și dificultățile, și constituie un punct de plecare pentru dezvoltarea și modificarea programului.

Documentarea lucrului cu agresorii contribuie la garantarea transparenței și, prin urmare, la asumarea răspunderii din partea programului față de victimele violenței, față de societate în general și față de sponsori în particular. Doar prin intermediul unui atent proces de documentare a lucrului efectuat și a rezultatelor obținute, programele adresate agresorilor pot fi comparate între ele precum și cu alte modalități de intervenție privind violența domestică cu scopul de a servi drept bază pentru adoptarea unor decizii tactice.

În final, documentarea variabilelor beneficiarului (de ex.: socio-demografice, de personalitate, tipurile și gravitatea violenței), a indicatorilor de proces (de ex.: prezența, participarea) și a indicatorilor de rezultate (de ex.: reducerea violenței) constituie o bază importantă pentru studiul agresorilor familiari și pentru programele de tratament adresate lor.

PRINCIPIILE DE BAZĂ ALE DOCUMENTĂRII

- **Planificarea și finanțarea sistematică:** Documentarea ca parte integrantă a lucrului trebuie planificată în mod sistematic și este necesară alocarea resurselor corespunzătoare procesului respectiv. Documentarea și evaluarea trebuie finanțate ca părți integrante ale programelor destinate agresorilor. Este importantă colectarea informațiilor suplimentare din diverse surse: agresor, partener (actual, fost, nou), copii, forțele de ordine, sistem judiciar, servicii sociale, etc. E necesar de înregistrat sursa de proveniență a informațiilor în fiecare caz în parte precum și de ținut cont de legislația națională cu privire la protecția datelor.
- **Standardizarea:** Este util ca programele să culeagă informații, utilizând forme sau instrumente standardizate, pentru a garanta colectarea aceluiași tip de date de la fiecare beneficiar. Folosirea instrumentelor standardizate permite de asemenea compararea informațiilor colectate în cadrul unor programe diferite și facilitează procesul de cercetare.
- **Confidențialitatea și aspectele legale:** Informațiile colectate trebuie tratate în regim de confidențialitate și înregistrate într-un mod accesibil doar fiecărui angajat implicat în activitatea efectivă cu agresorul. Orice formă de documentare și schimb de informații cu alții specialiști (de ex. serviciile de asistență a victimelor) trebuie să fie în conformitate cu legislația națională privind protecția datelor. În funcție de prevederile legislației naționale, participanții trebuie să fie informați referitor la păstrarea și prelucrarea datelor colectate, referitor la aspectele legate de confidențialitate și limitele ei precum și referitor la drepturile lor de a-și retrage datele. Toate acordurile încheiate trebuie anexate unui act de consimțământ informat cum este, de exemplu, un contract semnat de participant și facilitator.

ETAPA DE ADMITERE

Scopurile documentării la etapa de admitere

Documentarea sistematică a datelor colectate pe parcursul etapei de admitere a unui program destinat agresorilor servește următoarelor scopuri:

- evaluarea compatibilității bărbatului cu programul respectiv,
- comunicarea și coordonarea (cu participanții, cu foștii și actualii parteneri ai acestora, cu serviciile de asistență a victimelor, cu organizația / instituția care i-a recomandat sau cu alte servicii / specialiști implicați etc.),
- planificarea tratamentului și recomandarea altor servicii (de ex. tratamentul dependenței de alcool / droguri, sănătatea mintală, servicii sociale, etc.) în caz de necesitate,
- evaluarea riscului și planificarea protecției pentru partenerul beneficiarilor,
- măsurarea rezultatelor / evaluarea internă a activității,
- dezvoltarea programului, sursele pentru cercetare și pentru evaluarea externă.

Principalele domenii de competență ale documentării

La etapa de admitere principalele domenii de competență ale documentării includ următoarele aspecte:

- **informații de contact ale participantului și ale fostului și / sau actualului partener al său**
Din motive de securitate, aceste date pot fi păstrate într-un dosar sau într-un loc diferit.
- **informații de contact ale altor servicii / specialiști pertinente(și) care se ocupă de participant și / sau de partenerul său**
  - recomandare, servicii de asistență a victimelor, etc.
- **informații socio-demografice și informații cu privire la situația familială actuală**
  - vârsta, etnia / mediul cultural, studiile, profesia, situația de muncă, venitul / situația economică, condiții locative și de trai actuale
  - durata, calitatea și dinamica relației actuale de cuplu, situația locativă, copiii: sunt maltratați sau sunt martori ai violenței? etc.
- **informații despre tipul, proporțiile și impactul violenței**
  - împotriva cui este aplicată (partener / fost partener, copii, alți membri ai familiei, alte persoane)
  - istoria violenței în cadrul relației (când a început? Schimbări, primul caz, cel mai grav incident, cel mai tipic exemplu, cel mai recent incident, etc.)
  - tipurile violenței (fizică, psihologică, sexuală, etc.)
  - acțiuni concrete de violență
  - frecvența, gravitatea și consecințele violenței
- **informații cu privire la situația legală și raportul participantului cu sistemul judiciar penal**
  - participă la program în urma unei hotărâri judecătorești / recomandat de către o instituție?
  - dosare penale, sentințe, ordine de protecție, custodia copilului și / sau norme privind dreptul de vizită, libertate condiționată, condamnări anterioare etc.
- **informații privind situația familiei de origine**
  - informații referitor la relațiile familiale, mai ales în ceea ce privește violența și abuzul suportat sau la care a asistat în familia de origine, precum și referitor la alte probleme semnificative privind abuzul de alcool, bolile mintale și alte maladii grave etc.
- **informații cu privire la probleme mintale și alte probleme de sănătate relevante precum și tratamentele / terapiile actuale și din trecut**
  - inclusiv medicația actuală
  - în special: informații privind consumul de alcool și alte droguri
- **informații referitoare la cererea inițială a participantului și motivația sa pentru schimbare / motivația sa pentru participare la program**
- **informații despre nivelul de responsabilitate pe care și-l asuma bărbatul față de folosirea violenței și consecințele acesteia, precum și despre modul în care justifică recurgerea sa la violență**
- **documentarea cu privire la evaluarea riscului**
  - în mod ideal, documentația referitoare la evaluarea riscului ar trebui să conțină informații despre participant, partenerul / fostul partener al său precum și alte surse ca dosare penale, condamnări anterioare etc. (pot fi folosite instrumente standardizate de evaluare a riscului). Responsabilul de program trebuie să aleagă instrumentele și mijloacele adecvate pentru evaluarea riscului. Trebuie folosite și informații colectate din alte surse (partener (actual, fost, nou), servicii de asistență a victimei, dosare penale etc.), dacă sunt disponibile.

- **un plan de tratament bazat pe toate informațiile menționate mai sus**
  - e necesară documentarea celor mai importante obiective și etape ale tratamentului, inclusiv o eventuală îndrumare către alte servicii în vederea satisfacerii exigențelor paralele pe care participantul ar putea să le aibă.
- **un contract sau acord între program (facilitatori) și participant care poate include:**
  - regulile de bază ale programului (atenție, punctualitate, cumpătare, etc.)
  - confidențialitate limitată / obligația de informare a autorităților privind riscul de a aduce prejudicii altora
  - consimțământul de a intra în contact cu partnerul /fostul partener și cu alte servicii sub îngrijirea cărora se află bărbatul
  - să nu aplice violența
- **pliante oferite participanților pe parcursul etapei de admitere a programului**

Observații importante:

E necesar de înregistrat orice schimbare a informațiilor documentate la etapa de admitere, care are loc pe parcursul etapelor ulterioare ale programului, și în planul de tratament trebuie introduse modificările adecvate, în special privind schimbările ce țin de riscul de manifestare a violenței și măsurile de protecție corespunzătoare.

ETAPA DE TRATAMENT:

Etapa de Tratament se referă la lucrul permanent desfășurat cu bărbatul în timpul participării sale în cadrul programului(elor) pertinent(e), precum și asistența oferită partenerului său / fostului său partener.

Observații importante:

- Este utilă efectuarea unei permanente evaluări interne. E necesar ca bărbatul să completeze un chestionar / formular de evaluare structurat la sfârșitul fiecărui modul / fiecărei ședințe.
- Facilitatorii trebuie de asemenea să completeze documentația referitor la modul în care a decurs modulul; relevanța sa pentru membrii grupului etc.
- E necesar ca documentele respective să fie utilizate împreună cu documentația de la persoanele de contact ale partenerului în vederea creării unui cadru general unic al procesului de lucru.
- Aceste documente trebuie supuse unei evaluări interne și externe pentru a permite revizuirea activității pe bază constantă.

Aspectele documentate pe parcursul procesului de lucru s-ar putea referi la (ca listă incompletă):

- frecvența (prezența fizică)
- cooperarea (activ/inactiv)
- acțiuni de violență ulterioare
- evenimentele principale ale vieții
- despărțirea de partener în cursul participării la program
- operațiunile ulterioare ale forțelor de ordine / raportul bărbatului cu forțele de ordine
- schimbarea adresei, a numărului de telefon
- procesul de lucru și succesele obținute, inclusiv evoluția motivației (expuse de către beneficiar și, dacă este posibil, de partener / fostul partener
  - apreciere
  - probleme
  - rezultate, succese
- temă(e) pentru acasă
- cazuri de abandon

ETAPA REZULTATELOR / EVALUAREA TRATAMENTULUI

Evidența permanentă, asigurarea calității și măsurarea rezultatelor sunt recomandările esențiale în adresa fiecărui program (cp. introducere). Prin documentarea sistematică a tuturor etapelor din cadrul programelor adresate agresorilor se poate atinge un nivel înalt de evidență a activității și de asigurare a calității. La etapa rezultatelor, eforturile sunt axate pe analiza schimbărilor proprii beneficiarului.

Există câteva procedee utile de măsurare a rezultatelor, care pot ajuta facilitatorii să determine dacă programul lor este orientat în mod corect către atingerea obiectivelor fixate. Fiecare program adresat agresorilor trebuie să îndeplinească un nivel minim de evaluare internă care include:

- Intervievarea bărbatului și a partenerului său (actual, fost, nou) cu privire la “satisfacția” lor față de program. Sunt mulțumiți de progresele făcute de bărbat? Care sunt în opinia lor cele mai importante elemente ale programului? Partenerul se simte protejat? Au intervenit schimbări în calitatea vieții? Ce aptitudini și cunoștințe sunt percepute ca contribuind la schimbare la nivelul agresivității? Astfel de întrebări ajută facilitatorii să înțeleagă care aspecte ale curriculumului programului sunt eficiente.
- Să efectueze o evidență statistică precisă referitor la recomandări (a se vedea capitolul “Domeniile de bază ale documentării”), la numărul bărbatilor acceptați pentru tratament, la numărul persoanelor care au încheiat și a celor care au abandonat tratamentul precum și la numărul prezențelor. Este evident faptul că nu toate aspectele menționate mai sus urmează să fie puse în aplicare în cadrul unei singure evaluări a programelor.

Este important de definit cu precizie chiar de la bun început obiectivele tratamentului (de ex. în cadrul planului de tratament). De regulă obiectivele de bază ale tratamentului sunt orientate în direcția stopării violenței fizice și a reducerii întregului șir de comportamente agresive și de control. Un obiectiv suplimentar rezidă în a oferi bărbatilor alternative la agresivitate, fapt ce i-ar încuraja să împartășească controlul și procesul decizional în cadrul unei relații bazate pe respect.

Există multe motive, bazate pe dovezi concrete, pentru a evita utilizarea interviului clinic ca mod de evaluare unic. De aceea noi propunem folosirea chestionarelor de autoraportare (beneficiarul și partenerul beneficiarului) pentru a completa interviurile clinice în cazurile în care este posibil. Îndeosebi interviurile cu partenerii beneficiarului reprezintă niște indicatori importanți în acest sens, ilustrând măsura în care beneficiarul evoluează. În plus, există o mulțime de măsuri standardizate care s-au dovedit a fi utile la măsurarea rezultatelor obținute de programele destinate agresorilor. În cazul în care participarea la procesul de evaluare constituie o componentă obligatorie a programului nu ar trebui să existe probleme privind obținerea consimțământului informat al bărbatilor.

Studiile arată că agresorii familiari vorbesc deseori despre violențe actuale și / sau cele din trecut și ezită să furnizeze alte informații relevante. Relatări suplimentare indirecte privind comportamentul bărbatilor, inclusiv interviurile cu victimele, reprezintă surse de informații utile. Astfel, programele destinate agresorilor trebuie să lucreze în strânsă colaborare cu serviciile adresate femeilor, care oferă asistență și oportunități suplimentare victimelor.

Intervievarea victimei are loc în cadrul unor interviuri structurate și a unor măsuri standardizate pentru a colecta informații referitor la comportamentul bărbatului într-un mod sistematic și din perspectiva eficienței temporale.

Informații suplimentare sunt obținute de la copii (ai beneficiarului și ai partenerilor), de la forțele de ordine sau inspectorii de poliție care urmăresc persoanele aflate în libertate condiționată, precum și de la alte organizații implicate.

Evaluarea rezultatelor tratamentului se referă la măsurarea în timp a schimbărilor intervenite în cazul fiecărui participant, de exemplu între momentul A (înaintea tratamentului), momentul B (după tratament) și momentul C (în procesul supravegherii ulterioare). În acest mod, unele măsuri aplicate la etapa de admitere (înaintea tratamentului) pot fi utilizate și pe parcursul etapelor ulterioare. Modelul respectiv de planificare poartă deseori denumirea de plan „Pre- și Post-Tratament”.

El este deseori aplicat la evaluarea internă a programelor de tratament. Acest fapt permite evaluatorului să compare situația beneficiarilor înainte și după tratament. Rezultatele măsurărilor standardizate sunt supuse unei comparații statistice la diferite etape în cazul fiecărui agresor în parte. Deoarece sunt eficiente din punct de vedere al timpului și al eforturilor depuse în procesul de evaluare, unele variabile ale acestui procedeu sunt incluse în sfera de lucru a programului, cu toate că o astfel de abordare prezintă un enorm dezavantaj. Ameliorarea situației beneficiarilor între momentul A și momentul B nu poate fi atribuită tratamentului în sine. Există posibilitatea unor interpretări alternative (consecințele investigației penale și ale pedepsei sau schimbările importante din viața beneficiarului precum angajarea la muncă sau starea civilă).

Câteva trăsături generale care îmbunătățesc calitatea măsurării rezultatelor și a procesului de evaluare sunt:

1. O descriere clară a conținutului programului și a metodelor de monitorizare, în cazul în care conținutul activității este desfășurat pe parcursul unui anumit program.
2. O descriere clară a obiectivelor finale și ale tratamentului de mediere precum și adoptarea unui sistem de măsurare propriu ambelor tipuri de obiective.
3. O descriere cuantificabilă a populației de beneficiari, inclusiv informații precum condamnările anterioare, istoria violenței, indicatorii demografici, dereglarea personalității, motivația și gradul de respingere.
4. O definiție precisă a violenței, inclusiv a abuzului sexual și psihologic.
5. Includerea informațiilor obținute de la partener / fostul partener (calitatea vieții și folosirea violenței de către partener pe parcursul participării la program)
6. Diferite analize statistice pentru cuplurile actuale și cele despărțite.

Agresorul și partenerul / fostul partener trebuie incluși la curent cu recomandările și următoarele măsuri care ar putea fi întreprinse. După cum s-a menționat anterior, trebuie să fie clar că personalul implicat în program nu este responsabil pentru efectuarea gratuită a măsurării rezultatelor / a evaluării interne. De regulă, resursele programului sunt cheltuite în întregime pentru exigențe de ordin clinic, lăsând puțin timp pentru măsurarea rezultatelor / evaluarea internă. În cazul în care o demonstrație științifică bine întemeiată este privită ca un aspect important al eficienței tratamentului, s-ar conveni ca activitatea respectivă să fie întotdeauna consolidată de către experți externi.

© 2008 WWP – Work with Perpetrators of Domestic Violence in Europe

---

Proiectul WWP – Lucrul cu Autorii Violenței Domestice în Europa a fost finanțat în perioada 2006 – 2008 de către

Programul Daphne II pentru
combaterea violenței împotriva
copiilor, tinerilor și femeilor (UE)

Federal Ministry for
Family Affairs, Senior Citizens,
Women and Youth

Ministerul Federal al Familiei,
Persoanelor Vârștnice, Femeilor și
Tineretului (Germania)